

Column: Consumentje lacht, consumentje huilt

In het Nederlandse mededingingsbeleid lijkt de consument de hoofdrol te spelen. Het effect van fusies, inbreuken en regulering wordt door ACM samengevat in termen van consumentenuitgaven. De methode die het effect van mededingingsbeperkingen en ongewenste fusies op het consumentensurplus raamt, wordt sinds 2004 gerapporteerd in het Jaarverslag NMa en DTe.

De keuze voor het consumentensurplus was destijds pragmatisch en bedoeld als instrument bij de prioriteitstelling (doe zaken die er economisch toe doen), en als verantwoording, naar publiek en politiek (wat levert het een gezin op).

De keuze die NMa-economen destijds maakten voor het consumentensurplus is niet onomstreden. Zo zijn er economen die menen dat een afweging moet plaatsvinden tussen producent- en consumentensurplus. Wat de consument te veel betaalt, krijgt de producent extra binnen. Het enige effect dat volgens deze economen telt, is de allocatieve ondoelmatigheid (ruwweg: de niet-geconsumeerde goederen). Al het overige is volgens hen louter herverdeling en doet er 'dus' niet toe.

Het mededingingstoezicht in Nederland houdt vast aan de benadering waarin de extra kosten die de consument maakt even zwaar meetellen als het efficiencyverlies. Internationaal is er veel waardering voor de Nederlandse pioniersrol. Het is veelzeggend dat in de evaluatie van Davies (2013) naar impactevaluaties de NMa als een van de vijf toonaangevende mededingingsautoriteiten wordt genoemd. De NMa maakt de consument dus blij. Helaas is een aanvankelijk nuttig en grofmazig instrument verworpen tot een dwangbuis. Een voorbeeld is de voorgenomen sluiting van kolencentrales die door ACM (2013) wordt afgewezen omdat prijzen met 0,9 procent zouden kunnen stijgen (zeventig miljoen euro per jaar). Je kan je afvragen waar dit over gaat. Er is overcapaciteit, het prijseffect is nihil, de afspraak is openbaar en kolencentrales zijn oertijdtechnologie die je niet open moet willen houden. Hoe komt ACM dan uit op een afwijzing? ACM neemt ten eerste

PETER VAN BERGEIJK

Hoogleraar aan de Erasmus Universiteit
Rotterdam

de consument niet serieus: volgens PWC (2013) wil zij drie procent extra betalen voor duurzame energie. ACM weet het beter en de consument krijgt niet wat zij wil. Ten tweede vooronderstelt ACM ongewijzigd gedrag, maar de prijselasticiteit is $-0,2$. Nu is het een van tweeën. Óf geen volume-effect, maar dan ook geen prijseffect (en dan leidt het ACM-besluit tot een welvaartsverlies). Óf er is een prijseffect, maar dan daalt het volume en stijgen de consumentenuitgaven navenant minder (55 miljoen euro). Ten derde vormt ongeconsumeerde energie geen allocatieverlies. Bij een gewone concentratie of mededingingsbeperking is dat zo, maar hier natuurlijk niet omdat de energiebesparing

voor de maatschappij de welvaart verhoogt (Boulding, 1966). Het is dus een allocatiewinst (gewaardeerd tegen marktprijzen: vijftien miljoen euro). De uitstootbeperking van NO_x , SO_2 en fijnstof raamt ACM op dertig miljoen euro (en CO_2 op nul euro want volgens ACM kan de uitstoot van CO_2 alleen verminderen als verhandelbare emissierechten uit de markt worden genomen). In welvaartsopzicht brengt de ACM-beslissing ons al met al maximaal tien miljoen euro ofwel 0,67 euro per Nederlander. Ik geloof niet dat de consument dat op prijs stelt tegen de achtergrond van enerzijds onzekere modelberekeningen en anderzijds de zekerheid dat we morgen van de kolencentrales af kunnen zijn.

ACM denkt van wel – en dat is haar valkuil.

LITERATUUR

- ACM (2013) Notitie ACM over sluiting 5 kolencentrales in SER Energieakkoord. Den Haag: Autoriteit Consument & Markt.
- Boulding, K.E. (1966) *The economics of the coming spaceship earth*. In: Jarrett, H. (red.) *Environmental quality in a growing economy*. Baltimore: Johns Hopkins, 3–14.
- Davies, S. (2013) *Assessment of the impact of competition authorities' activities*. Parijs: OESO.
- PWC (2013) *De overstapkeuzes van consumenten in kaart gebracht*. Amsterdam: PWC.